

10. detsembril
1927.

V. aastakäik.

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit. Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:		Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas	Mk. 500.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi uul. Nr. 12.	1 lhk. Mk. 3000, 1/2 lhk. Mk. 1500,
Pooles aastas	" 250.—	Telefon Nr. 4—72.	1/4 lhk. Mk. 800, 1/8 lhk. Mk. 400.
Üksik number	" 25.—	Jooksev arve: Eesti Panga Tal- linna osakond Nr. 609.	Omavalitsustele 30% hinna- alandust.
1923 aastak.	" 50.—		Dokumentide kaotamise kuu- lutused Mk. 50 dokumendi pealt.
1924 "	" 300.—		
1925 ja 1926 a. ä	" 500.—		

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Maaomavalitsuse saatusest — Eugen Maddison	Lhk. 337
III. rahvusvahelisel administratiiv-teaduste kongressil (23. juunil 1927 a. Pariisis) vastuvõetud sooviavaldused — Eugen Maddison	" 338
Ikkagi lihtsustamise sihis! — A. Tohv	" 341
Maavalitsuste protokollide vormist.	" 343
Trahterimaksu seaduse täiendamise seadus	" 344
Vallasekretäride kaitseks — O. Tikerpuu	" 345
9000 : 360 = 25	" 346
Virumaa valla- ja alevivalitsuste ametn. ja nende palgad 1927 a.	" 347
Omavalitsustegelased:	
Heinrich Aviksoni pedagoogilise-, seltskondlise- ja omavalit- suse-tegevuse 30 aasta juubeli puhul	" 348
Omavalitsuste päevauudised	" 350
Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevus	" 350
Välismaade omavalitsused	" 352
Kuulutused	" 336, 354

Asunikkude, Riigirentnikkude ja talupidajate Põllumajandusliidu Ehitustalituses

valmistatakse

vilunud eriteadlaste poolt igasuguseid kooli-, valla- ja seltsimajade, tarvitajate ühisuste ja teiste seltskondliste ja ühistegeliste asutuste, niisama ka põllumajandusliste koonete

projekte ja eelarveid.

Ehitus-nõuanne suusõnaline ja kirjalik tasuta.

Adr.: Laj t. 39.

Telefon 5-32.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu kirjastusel

on ilmunud ja temalt saada:

„Maaomavalitsus“ 1923. a. k.	Mk.	50.—
„Maaomavalitsus“ 1924. a. k.	„	300.—
„Maaomavalitsus“ 1925. a. k.	„	500.—
„Maaomavalitsus“ 1926. a. k.	„	500.—
„Maaomavalitsus“ 1927. a. k.	„	500.—
„Esimene Eesti omavalitsustege- laste kongress“	„	250.—
Omavalitsustele	„	200.—
„Sundnormide kogu maaoma- valitsuste kohta“ 14 vihku à 75 m. ehk 5 vihku 325 m., 10 vihku 650 m., 20 vihku	Mk.	1300.—
„Vallavolikogude ja maavoli- kogude valimise seadus“	Mk.	20.—
„Eesti ravitus- ja suvituskohad“	„	70.—
„Maaomaval.“ köidetult kallimad: kooli- köide 80 m., kalingurköide 125 m., nahk- köide 150 mrk.		

Kuulutakse maksvusetaks:

- 1) Karl Dellingshauseni hobusepass, väljaantud Undla vallavalitsusest 4. jaan. 1921. a. Nr. 174 all.
- 2) Kristjan Aleksandri p. Männik'u hobusepass.
- 3) Jaan Siisberg'i hobusepass, väljaantud Rakvere vallavalitsusest 18. detsembril 1920. a. Nr. 107 all.
- 4) Leena Kumm'i hobusepass, väljaantud Nõmmküla vallavalitsusest 8. jaanuaril 1921. a. Ungern-Sternbergi nime peale.
- 5) Jaan Toominga hobusepass, väljaantud Talli vallavalitsusest 17. jaan. 1921. a. Nr. 14 all.

Tänuavaldus.

Kõiki organisatsioone ja isikuid, kes mind minu 30 aastase ameti ja seltskondlise tegevuse juubeli puhul tervituste, heade soovide, ilusate kingituste ja lilledega üllatasid ning rõõmustasid, palun vastu võtta minu tõsise ja südamliku tänu.

28. nov. 1927.

H. Avikson.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7.

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Maaomavalitsuse saatuses†.

EUGEN MADDISON.

Kui meil viimasel ajal omavalitsusest juttu tehakse, siis oleks ekslik arvata, et omavalitsuse all — sel juhtumisel mõeldakse meie tervet omavalitsust. Ei sugugi: nagu kokkuräägitult, on jutt ainult meie maaomavalitsuste teisest astmest — maaomavalitsusest. Oldakse poolt ja vastu. Ühed leiavad, et tuleks ropsu pealt kaotada kohapealseid „parlamente“; teised, vastuoksa, asuvad seisukohal, et nende kaotamine ei too paremust ning ei annaks ka oodatavat kokkuhoidu. Sellepärast on arusaadav küsimus, kellel on õigus. Kahtlemata, et konstruktiivselt võiks meie maaomavalitsus olla üheastmeline: tugevad allüksused — laiendatud vallaomavalitsused ning ühest keskkohast teostatav järevalve (iseäranis sel juhtumisel, kui jõutakse keskvallitsuse järevalvet koondada ühte ministeeriumi, nagu see ka Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumite korraldusseaduseelnõuga kavatsatud). Kuid kas on see, mis konstruktiivselt mõeldav, ka praktiliselt otsekohe läbiviidav? Kahtlemata on siin suured raskused, missuguseid vast ei oleks olnud meie omavalitsuse loomise ajal, kui see oleks sündinud, kui Eesti juba iseseisev oli, kuid meie maaomavalitsus loodi Vene ajal ning Vene maaomavalitsuse kolmeastmelise omavalitsuse eeskujul (vallaomavalitsus, maakonna- või kreisiomavalitsus ja kubermangu omavalitsus). Kolmas aste langes ära: Eesti muutus iseseisvaks riigiks ja maaomavalitsuse kolmas aste — maanõukogu — võttis riigi valitsemise ohjad oma kätte; jäid püsima esimene ja teine aste (valla- ja maaomavalitsused) ilma neid krooniva peata. Teatavasti, arutati omavalitsuste küsimust ka Asutava Kogu omavalitsuse komisjonis ning viimane asus järgmisele seisukohale: „Otsustati jääda juba väljakujunenud korra juurde: maakogukondade — kaheastmeline (vald, alev ja maakond), linnakogukondades — üheastmeline omavalitsus. Põhjendati otsust järgmiselt:

Linna, valla ja maakonna omavalitsuse üksused on meil elust välja kasvanud. Linnadel ja valdadel on pikk ajalooline arenemise tee seljataga, kuna maakonnavalitsus loomuliku asetäitjana Vene kreisi-

ametnikkude asemele astus. Eesti riikluse kujunemisaastatel on meie olevad omavalitsuse asutused otse haruldast elujõudu näidanud, niihästi võitlemises oma olemasoleku ja tegevusvabaduse eest, kui ka riikliste üsesannete täitmise juures. Teoreetiliste kaalumiste põhjal omavalitsuse üksuste ümberloomisele asudes riskeeriks Eesti Vabariik oma senised toed kaotada, kuna uue mõeldava omavalitsuse korralduse otstarbekohasus ja eluvõim millegi läbi tõendatud pole.

Omavalitsuse komisjonile tehti ettepanekud maakogukondades üheastmelist omavalitsust sisse seada. Põhiüksuseks pidi saama laiendatud vald- kihelkond. Abiüksusteks pidi olema ühe kava järele küllavalitsus puhttäidesaatva ülesannetega, teise kava järele maakonnavalitsus ilma iseseisva kompetentsita, koosseisev kihelkonnavalitsuste delegaatidest . . .

Omavalitsuse komisjonile paistis kõige pealt tähendatud ettepanekute nõrga küljena silma, et nendes abiüksused ette olid nähtud, mis küll oma konstruktsiooni poolest senisest omavalitsuse üksustest lahku läheksid, kuid mis siiski nende ülesannete täitjateks määratud. Vallad on senini peajasjalikult täidesaatvad orgaanid olnud, maakonnavalitsused jälle neid ülesandeid täitnud, mis valdadel üle jõu käivad. Kuidagi viisi ei saa oletada, et esimese ettepaneku vastuvõtmise korral kihelkonnomaomavalitsus kõiki neid ülesandeid täita suudaks, mis praegu maakonnaomavalitsuse ülesanneteks äratähendatud, ei majandusliselt ega ka haridusliselt. Kihelkonna omavalitsuste ümber ei suudaks meie mitte tarvilisel määral haritud jõudu koondada, kuna nendest juba nüüdki kõrvalisemates maakondades linna ja maakonnavalitsustel puudu on. Mitmed tehnilised jõud (näit. insenerid, koolinõunikud, agronoomid jne.) võivad ainult maakonna peale ametisse seatud saada, töörohkeuse ja kulude tõttu. Teise projekti meie tulevase omavalitsuse korralduse aluseks võtmise korral ei ole jälle ära näha, kuidas asjaajamise hõlpsuse seisukohalt kihelkonna omavalitsuse asjaajamist korraldada tuleks. Juba praegugi peavad elanikud valdasi liiga suureks ja

hulga valdade lahutamise ja isegi omavolilise lahutamise läbiviimise juhtumise kõrval ei ole ühtegi valdade ühendamise katset teada. Kui nüüd korraga suureviisilise valdade ühendamise juurde asuda — kihelkonna omavalitsuse loomine tähendab tegeliselt valida ühendamist — siis tuleb see elanikkude soovide vastu läbi viia (omavalitsuse seaduseelnõu seletuskiri). Ühtlasi leiti seal, et „külavalitsuste tekkimine ühel või teisel kujul paistab väga tõenäoline, millega üheaastmelise asemel kolmeastmelise omavalitsuse korralduseni välja jõuaksime“ (ibid). Asutava Kogu ennustus ei ole aga senini täide läinud: meil püsib kaheastmeline maaomavalitsus. Järjekult, asume meie praegugi samal kohal, nagu Asutav Kogugi, kuid selle vahega, et Asutava Kogu ajast on möödunud juba seitse aastat ja et möödunud aastate jooksul on palju muutunud, on elatud kaheastmelise maaomavalitsuse juures ning sellega on arvestanud meie seadusandlus.

Kui meie aga vaatamata selle peale, tahaksime selle küsimuse uuesti üles võtta, siis tuleks igatahes igasugune demagoogia kõrvale jätta ning asja peale tõsiselt vaadata. Kaheastmeline maaomavalitsus on meil ajalooliseks nähtuseks muutunud ning teda ei saaks nii lihtsalt kõrvale heita. Paremaks tõenduseks sellele on see asjalu, et Läti on hiljuti uuesti kaheastmelise maaomavalitsuse juure (5. novembri k. a. seadus) tagasi pööranud.

Minu arvates, asudes maaomavalitsuse teise astme kaotamisele või ümberkorraldamisele, ei võiks juhitud olla ainult või peaaesjalikult kokkuhoiu motiividest. Kokkuhoid võib olla lõputulemusena, kuid mööduandvad peaksid olema muud motiivid. Teatavasti on meie maaomavalitsuse teine aste muutunud erakondade võitluse tallermaaks; sinna mindakse erakondade huvidest juhitud ning seal tehakse erakondade katmata poliitikat (paremaks tõenduseks sellele on hiljutine lugu hoolekande kavaga Viljandi maaomavalitsuses), täiesti unustades, et omavalitsused on seadustele alluvad asutused, on valitsemisorganid, kellel tuleb seadusi täita seni, kui viimased ei ole muudetud. Järjekult oleksid, minu arvates, mööduandvad järgmised motiivid: erakondade võitluse kõrvaldamine maaomavalitsuses ning maaomavalitsuste, kui valitsemisorganide, tegevuse ühtlustamine.

Et siin ei võiks olla mööduandvad peaaesjalikult kokkuhoiu motiivid, see selgub sellest, et maaomavalitsuse kaotamisel tuleb teda millegiga asendada. Kui tahetakse koondada kõiki kaotatava maaomavalitsuse ülesandeid keskohta, siis tahtmata paisub suureks kesvalitsuse aparaat, mis on seotud samuti kuludega ning, peale selle, oleks kaheldav, kas sarnane lahendamise viis tooks asjasse paremusi.

Järgneb.

III. rahvusvahelisel administratiiv-teaduste kongressil (23. juunil 1927 a. Pariisis) vastuvõetud sooviavaldused.

EUGEN MADDISON.

Minul oli juba juhus peatada III. rahvusvahelise administratiiv-teaduste kongressi tulemuste juures („Maaomavalitsuses“ ning Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõukogu koosolekul Haapsalus); peatasin lühidalt, nii ütelda informatsiooni otstarbel, sest tol ajal ei olnud veel kongressi tulemused kongressist osavõtjatele kirja pandud näol kätte saadetud. Nüüd on tulemused või õigemini kongressil vastuvõetud „soovid“ kohale jõudnud. Et mõnelt poolt — muu seas ka Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõukogu koosolekul — oli soovi avaldatud, et neid tulemusi tuleks ka „Maaomavalitsuse“ veergudel ära tuua ning sellega kõi-

gile omavalitsuse tegelastele kätte saada- vaks teha, luban endale neid „soove“ siin kohal Eestikeelses tõlkes avaldada. Mina hoidun esialgu kõrvalmärkuste tegemisest, oma seisukoha iga üksiku küsimuse ning sellele järgnenud „soovile“ avaldamast; seda kavatsen teha edaspidi, kui need soovid juba kõigile tuttavad.

Esimene seksioon toonitab:

I. Et tulevik on koonduste päralt, mis vastavad neisse koondatud kodanikkude ühistele huvidele, mis ajaloolise traditsiooni tõttu on kujunenud ja solidaarseks muutunud;

Et selles suhtes ainult riik ja kogukond, üks kõik missugusele valitsuskorrale kogukonnaavalitsus ka ei alluks, vastaksid territoriaalsele jaotusele, millel omaette olemasolemine, ning moodustaksid huvide ühtsuse juriidilise isiku iseloomuga.

Et ei tuleks ära segada territoriaalseid jaotusi, mis riigi valitsemiseks ettevõetud (correspondent à l'exercice par délégation du pouvoir souverain de la nation), ja tähendatud koonduste geograafilisi väljendusi, millel on riigi piirides, nii ütelda, teisel plaanil (sour un plan secondaire) õigus omaette olemasolemisele;

Et kogukonna poliitika peab olema isegi riigi poliitika aluseks, et ei ole vastuvõetavad mingisugused juhuslikud grupeerimised kogukonna ja riigi vahel, kui ka igasugused jaotused selleks, et luua kogukonnast mitte ärarippuvaid autonoomseid administratsioone;

Et sarnane seisukoht ainuüksi vastab elu lihtsustamise vajadusele, mis seda enam soovitatav, et majanduslikkudel põhjustel riigi sundus lasub rängemalt kodanikkudel, ning et ta pooldab täielikult kogukondade liitude või sündikaatide mõtet kogukondade huvide teostamisel, samuti ka kogukonnavahelisi konverentse, mis on aset leidnud kas huvitatud kogukondade algatusel või on, teatavatel juhtumistel, seadustes ette nähtud.

II. Esimene sektsioon ära kuulates Paul Bellamy kokkuvõtteid olevate küsimuste kohta, millest järgneb:

et on kaks vaatepunkti kogukonna huvide korraldamise ja kogukonna administratsiooni kohta:

Üks riikline (d'autorité), mis leiab, et kogukonnal ei ole huvisid, mis eralduvad üleriiklikkudest huvidest, mispärast ka riik (la nation), olles samuti huvitatud nagu kogukondki tähendatud huvide heast teostamisest, peab oma peale võtma nende eest hoolitsemise ja selle raskused;

Teine — traditsiooniline ja juriidiline, mis arvestades ajalooliste ja geograafiliste teguritega, mille järgi enamjagu maadel on kujunenud kogukonna üksused (la personalité communale) — tunnistab kogukonna omaette olemasolemise riigis ja leiab, et kogukonna huvisid peab teostama kogukonna esitajate näol enam-vähem laialise riiklise kontrolli all;

Et need kaks süsteemi leiavad endale tegelikus elus väljenduse, (se transposent) selles, et kogukonna administraatorid on kas ametnikud või valitud isikud, kes kuuluvad või ei kuulu keskvalitsuse kinnitami-

sele ning kelle õigused ja kohused (statut) on seadusega kindlaks määratud;

Et igatahes mõned maad on püüdnud neid kahte kontseptsiooni kokku liita, ette nähes valitute ja ametnikkude koostööd;

Et ei oleks kohane peatuda üksikutele riikidele omaste iseäralduste ja vajaduste juures, kus majandusline ja poliitiline olukord — niisama ka administratiiv ja sotsiaalne areng võiks õigustada või esile kutsuda (impaser) erilisi ning mitmesuguseid seisukohti omavalitsuse iseseisvuse suhtes, mille arutamine ei kuulu kongressi ülesannetesse;

Et võrdlus, mida võiks siin teha, tõstab esile kogukondade huvide iseäralist tähtsust (l'importance capitale) ning kinnitab, et need huvid seisavad üldriiklikkude huvidega ühel alusel;

Et missugune ka ei oleks tähendatud huvide teostamise viis, mis ripub ära iga rahva iseloomu (propres au génie) erikalduvustest, on arvamisel, et kogukonna seadus (le statut), peab leidma oma täielise majanduslike administratiivse ja poliitilise väljenduse sel määral, et see ei sünnitaks kahju teistele seaduslikkudele vabadustele, s. t. kodanikkude isikuvabadusele ja teiselt poolt, riigi enda huvidele.

III. Esimene sektsioon silmas pidades: et linnaomavalitsuse tegevuse mõiste (la nation du service municipal) leiab endale aluse vajaduses kindlustada vahekordi, ilma milleta kogukonna elanikkude ühiselu ei saaks end väljendada ühise reegli või toimingu kaudu (par une regle ou une action uniques);

Et majandusliste olude sunnil arenes kogukonna tegevus, esialgsete politseiliste huvide kindlustamisest kuni olemasolemise oluliste vajaduste kindlustamiseni, sest eralgatus ei suutnud neid enam kindlustada ja valmistamise abinõud (les moyens de production) omandasid üldtähtsuse, mis suuremaks osutus, kui erahuvide kokkuvõetult (la somme des intérêts privés);

Et kogemustest, eriti viimaste aastate — järgneb, et kogukond ei muuda oma iseloomu (reste dans sa vocation), kuigi ta ülemaltähendatud tingimistel — selle juures mitte silmast lastes üldsuse huvisid, mis õigustavad tema vahele segamist — võtab osa tööstusest ja kaubandusest;

Et, peale selle, ei või põhimõtteliselt eitada tema oskust sarnasel viisil teostada oma ülesandeid;

Et kui kongress ei võta omaks tunnustada poliitilisi või sotsiaalseid vaateid,

mille järgi ettevõtete munitsipaliseerimine oleks nende organisatsiooni lõpushihik;

Kongress on, vastuoksa, arvamisel:

1. Et kogukonnad oleksid õigustatud asutama ja eksploateerima ise (en régies) ettevõtteid (les services), mis tingitud üldsuse vajadusest või mis üldtähtsad elanikkudele, või mis asendavad eraalgatuse puudust või mis on määratud tegema lõppu võtetele, (aux manœuvres concertées), mis sihitud kaubanduslike või tööstuslike võistluse maha surumiseks, või mis veel määratud teenima elanikkude üldhuvisid (à procurer aux habitants des services d'intérêt général) ning mille tegevuse pööramine erahuvide kasuks sellepärast oleks ebalooiline;

2. Et üldiselt majanduslised asutused (les régies à fin économique), kel kõige enam kalduvusi asendada eraalgatuse puudust, peaksid võimalikult jääma tüüpiliste eeskujude raamidesse ning mitte tooma puht rahalistes huvides raputusi hindades ja elutingimustes;

3. et kogukonnad peaksid püüdma toetuste eest, mis nemad annavad eratööstustele või eraalgatusele (à des oeuvres ou manifestations privées), millel üldine tähtsus, kindlustama endale osavõttu, mis lubaks neile kontrollida ning juhtida neid üldsuse huvide kasuks;

Et nemad peaksid samas sihis ja viisil talitama, et seal, kus nemad leiavad võimalikuks ise ettevõtjatena esinema (la mise en régie) kontsessioon—ja leping võimaldaks neile osavõttu, mis kindlustaks neile õigustatud esitust nende ettevõtete juhtimises, mille kohta tähendatud lepingud sõlmitud.

IV. Esimene seksioon, leides, et majandusliste ning ajalooliste tingimuste sunnil on fiskaalsed süsteemid, nii arenenud ja keerulised, on sarnased, et kogukonnal ja riigil ei saa olla täiesti erinevat pinda sissetulekuhallikate realiseerimiseks, ja teisest küljest, et administratsiooni pingutused peavad püsivalt kalduma avaliku elu lihtsustamise poole,

On arvamisel:

1. Et seadus annab kogukondadele palju maksustamise allikaid, et neile võimaldada kindlustada oma eelarvet sissetulekuga niivõrd tähtsaga kui see võimalik arvestades kohalikkude iseäraldustega, harjumustega ja raskustega, asetada neid ühele astmele, kohaldada nende kohta ühiseid maksustamise norme.

2. Kuid maksude selguse ja tasakaalu huvides tuleks kogukonnale võimalust anda,

sel korral, kui nemad on viimase piirin äratarvitanud kohalikke allikaid, lisamaksu määrata kõigile riigi maksudele, iseäranis vananenud maksudest sissetulekute asemele, nagu Prantsusmaal kogukondade sisetolli maksustused (octrois), mille ära kaotamine võiks teha sunduslikuks sisse seadides lisamakse (centimes additionnels) äriliste tehingute üldsumma maksu (l'impôt sur le chiffre d'affaires) juurde;

3. Et riik oleks kohustatud oma eelarve kulul kogukondadele andma toetusi proportsionaalselt nende peale pandud riigi otsekoheste ülesannete koormale.

Teisest küljest, et ühiste sissetulekute (fonds communs) või maksude jaotamine, mis riik võtab kogukondade huvides, sünniks võimalikult kiirelt, linnavalitsuse kassa (caisses municipales) maksukitsikuste ärahoidmiseks, et mitte asetada hädaohtlikku seisukorda kogukonna töid ning asutuste tegevust.

4. Et riik selleks, et võimaldada normaalset raha paigutamist, mis ainuüksi lubaks kogukondadele nende plaanide teostamist, hoiduks nii palju kui võimalik uute laenude tegemisest, mis ilmingimata tooks endale kaasa protsentide normide tõusu; et peale selle kogukondadele oleks võimaldatud pööramine kõikide finanseerimise või laenu asutuste (institutions d'avances au de prêts) poole, mille kohta käesoleval kongressil on esitatud huvitavad vormelid.

5. Et kogukonna maksude heakskiitmine (approbation) leiaks aset seaduses kindlaksmääratud tähtajal, mille möödumisega kõrgema võimu vaikimist tuleb lugeda maksustamise täielikuks heaks kiitmiseks.

V. Esimene seksioon on arvamisel:

1. Et kogukonna mandaatide kestvus oleks määratud neil tingimustel, et munitsipalteedi koosseisu sagedased muudatused ei lükkaks hädaohtu tegevusplaan ja kavatsusi, mis seotud kogukonna heakäikuga.

2. Et kogukonna ametnikud oleks stabiliseeritud omas ametis samadel tingimustel, kui riigiametnikud, millega oleks kindlustatud kogukonna tegevuse continuuüteet (la continuité des services).

3. Et selle soovi järelalusena oleksid kindlaks määratud tähendatud ametisse astumise tingimused ja et oleks üldistatud mõnede linnade algatus nende ametnikkude ettevalmistamise ja kutsehariduse asjus, ühtlasi leides toetust ning tunnistamist riigi poolt;

4. Ja soovitab:

et valitavad ametnikud (administrateurs élus), olude sunnil ning tingimustel, mille kindlaksmääramine tuleks jätta linnaomavalitsuste hooleks vastavalt nende organisatsioonile ning töömetoodile, annaksid ruumi (fassent place) oma tegevuses ametnikkude eriti aga teatavate ametite juhatajate algatusvõimele ning kogemustele.

VI. Esimene sektsioon leiab vajaliku olevat:

a) et oleksid sõlmitud riikide vahel vastavad konventsioonid, mis kindlustaksid perekonnaseisu aktide vastastiku saatmist (la communication), võimaldades sellega korralikult pidada oma kodanikkude perekonnakirju (l'état civil) ning kõrvaldades puudusi, mis võiksid neis leiduda, kodanikkude kodumaile tagasi tulekul;

b) et lähemal kongressil oleks loodud erisektsioon, mis käsitaks kodakondsuseta isikute, perekonnaseisu ja kodakondsuse küsimusi, samuti vastavaid praktilisi meetode — eriti, mis puutuvad kirjaviisi lihtsustamisesse, aktide kokkuseadmisesse ja väljavõtete tegemisesse moodsa mehaanilise kirjutusviisi abil.

c) Soovitab:

perekonnaseisu ametnikkudele liituda perekonnaseisu ametnikkude rahvusvahelise ühinguga, mis loodud Bernis 1926 a. selleks, et kergendada tutyunemist teiste maade perekonnaseisust puutuva seadusandlusega, eriti abiellumise asjus; luua rahvusvaheline organ dokumenteerimise asjus ja korraldada igaaastaseid kongresse kõigis kodakondsuse ja perekonnaseisu küsimustes.

Järgneb.

Ikkagi lihtsustamise sihis! ¹⁾

Vastuseks A. Siitamile — „Maaomavalitsus“ nr. 10 — 1927.

A. TOHV.

Meie ülikeerulise ja palju ebaproduktiivset tööd nõudva kantsleilise asjaajamise lihtsustamine on kujunend sarnaseks tuntud muinasjutule, millega vanapagan siga niitma läks: palju kära ja äärmiselt vähe villa.

Miks see nii on, selle üle on vast pead murdnud nii mõnigi. Ja tõepoolest, millega on seletatav, et samal ajal, kui igalpool mujal otsitakse uusi meetode, uusi viise, et tõsta produktiivideeti, kui muil aladel selles suunas edasi sammudes saavutatud on võrratuid tagajärgi, siis kantsleil alal liigub elu tähe all — nii oli vanasti ja nii peab ka olema nüüd ja alati?

Teatava vastuse sellele küsimusele annab härra A. Siitami artikkel, mis ilmus „Maaomavalitsuses“ nr. 10 k. a. pealkirja all „Veel kantsleiliku töö lihtsustamisest ja kirjade registreerimise korrast omavalitsusasutustes“. Välja on kutsunud selle artikli minu kirjutus „Maaomavalitsuses“ nr. 5 k. a. pealkirja all: „Lihtsustamise sihis“, milles soovitasin maaomavalitsuse kirjade registreerimise alal uut süsteemi tööjõu kokkuhoidmise ja asjaajamise lihtsustamise mõttes.

Ma ei taha minna üle tavaliste korrektsuse piiride sellega, et kalduksin isiklikusse, nagu seda teeb härra Siitami oma

artiklis, võttes kõne alla Pärnu maavalitsuse haridusosakonna-personaali.

Sisuliselt ütleb härra Siitami artikkel väga vähe. Ta kaldub poleemikasse, mis oma olemuselt kuulub kuhu-gile koosolekule, või komisjoni.

Võtan sõna ainult sellepärast, et valgustada põhjusi, mispärast õieti kõik meie asjaajamise lihtsustamise kavad lähevad äia taha ja töö läheb kord-korralt ikka keerulisemaks, asjaajamine bürokraatlikumaks. Ühtlasi luban endale siiski juhtida tähelepanu mõnede ebatäpsuste peale härra Siitami artiklis.

Kõige pealt olgu tähendatud, et mina härra Siitamist, kui vanemast tegelasest ja omaaegsest kaasteenijast lugu pean, tema teeneid hinnata oskan.

Haigust arstima hakates on tähtis teada õige diagnoos ja haiguse tekkimise põhjused. Sellises mõttes olime härra Siitamiga täiesti ühel nõul, et meie omavalitsuste asjaajamist lihtsustada tuleb järjelikult — meie praegune maaomavalitsuste asjaajamise süsteem ei ole rahuldav. Ütleb ja härra Siitami, et tema tervitab igat katset kantsleilise töö lihtsustamise alal. Kuid nähtavasti välja arvatud minu katse. Sest härra Siitami artikkel võib küll kõigeks muuks pidada, aga mitte tervitavaks mõttes kirjutatuks: minu „katse“ vastu

1) Ootas ruumi septembri algust.

tunneb härra Siitam sedavõrd vaenu, et ta kõigi abinõudega seda jalust püüab rabada.

Asjaajamine vajab lihtsustamist. Kuid tema komplitseerumise põhjuste juures läheme diameetraalselt lahku. Härra Siitam leiab, et asjaajamise keerulikkuses on süüdi peamiselt meie demokraatlik riigikord. Mina arvan aga, et väga eeskätt otsida tuleb inimeste juures, kellest on kantseilise asjaajamise tehniline külg. Mina hakkan asjal sarvist kinni ja esitan kohe ühe kava, mis sugugi ei pretendeeri selle peale, et sellega kohe tervet asjaajamise lihtsustamise probleemi lahendada, kuid milline tugeneb praktilistel kogemustel Pärnu ja Viru maavalitsustes. Härra S. peab asjaajamise lihtsustamise küll vajaliseks, kuid mingit, ka kõige vähemat, kava ta ei esita.

Rohkem kaalu omab tema väide, et töö keerulikkus maavalitsuses on osakondade rohkusest: pea iga ametnik moodustab omaette osakonna. See on õige. Ma lisan juurde, et sealjuures on ka iga ametnikul oma kirjavahetuse registreerimise talitus. On maavalitsusi, kus niipalju kui osakondi, samapalju on ka lauajuhendeid, sama palju on ka iseseisvaid kirjavahetuse numeratsioonid. Ja selle juures, nagu härra Siitam väga õieti tähendab, puudub maavalitsuse sekretäri, kes seaduse järele peab juhtima maavalitsuse asjaajamist, igasugune võimalus seda teha. Temal puudub asjaajamisest ülevaate saamise võimalus. See võimalus puududa ka järevalve asutustel ja igal ühel. Sest maavalitsuse kantseililine töö on killustatud üksikute inimeste vahel, kellel puudub juhtiv ja ühtlustav orgaan maavalitsuse sekretäri näol. Praeguse korra juures läheb kiri kuhugile osakonda ja sinna tema ka upub... Sünnitab tõesti ettekujutamata vaeva, kui keegi tahaks saada ülevaadet asjade käigust maavalitsuses, kui teatavas tervikus, kui teatavas omaette üksuses.

Siin on tõesti koer maetud ja siit tuleb hakata pihta maavalitsuse asjaajamise lihtsustamist. Aga kuidas seda teha? Härra Siitam lükkab lootuse uue omavalitsusseaduse peale, mis alles kaugel mägede taga. Minu arvates saab asjast väga hästi praeguste seaduste juures üle, sest sisemise asjaajamise korraldamine on täiesti ja ainult maavalitsusest endast. Keegi ei saa temale sel alal mõnd vastuvõtmatu asjaajamiskorda peale sundida ja ette kirjutada.

Praegune asjaajamiskord on kujunenud täiesti maavalitsuste enda vabast tahtmisest.

Kõiki toimetusi ja asju aetakse ametasutustes ametlikkude kirjade kaudu. Nende kaudu korraldatakse ka tööd ja toimetatakse järevalvet asjatoimetuste käigu ja korra üle. Järjekult tuleb asjaajamise lihtsustamist alata ka kirjade juurest. Kuna ülevaate saamine maavalitsuse asjaajamisest võimalik on ainult kirjade kaudu, tuleb leida moodus, mille juures maavalitsuse sekretäri ja ka igal ühel asjast huvitatul oleks ülevaate kirjavahetuse käigust. See on võimalik sel teel, kui asjatoimetuste resp. kirjavahetuse käigu registreerimine koondatakse ühte kohta — maavalitsuse registratuuri, mis allub sekretärile. See on esimene samm mõtte poole: luua ehk teha maavalitsusest teatavat tervikut, praeguse 7 ehk 8 autonomsuse, maavalitsuse osakonna asemel. Millise vormi järele seal just kirjavahetust registreeritakse, see polegi nii väga tähtis ja on suurel määral vastavate ametnikkude leidlikkusest.

Terve maavalitsuse kirjavahetuse käigu registreerimine peab sündima maavalitsuse registratuuris — see on ja olgu maavalitsuste asjaajamise ümberkorraldamisel esimeseks juhtmõtteks, sest sellest on terve sisemine asjaajamiskord. See põhimõte on juba mitmes maavalitsuses läbi viidud ja väga heade tagajärgedega. Maavalitsuse esimees ehk sekretär võib igal ajal lahti lüüa kirjade registri ja jälgida, kuidas osakonnad üksikute kirjade peale vaatavad ja kalevi alla sattunud paberid kohe päevavalgele tuua. Selleks on iga kirjavahetuse registreerimise raamatus vastav lahter, millesse märgitakse kirja edaspidine saatus (arhiivi ehk nagu härra Siitam ütleb „akti“ number ehk jälle teataval kuupäeval ja teatava numbri all vastus saadetud). Peensused leiduvad juba osakonna vastavas kirjakogus. See on igaüks ideaalne seisukord, mille poole püüda maksab. Et mõnel pool algatus välja läinud on mõne vähema ametniku poolt, siis ei tohiks see kuidagi olla takistuseks.

Minu kava koondab kirjavahetuse registreerimise registratuuri. Sellega teeb maavalitsuse sekretärile võimalikuks jälgida asjaajamise käiku asutuse kui teatava terviku kantseilis.

Üle minnes nüüd kirjavahetuse registreerimise mooduse ehk süsteemi juurde, tuleb süngi ülesseada põhimõte — minimaalse jõukulutuse juures

maksimaalsed tagajärjed. Sellele põhimõttele räägib vastu vene bürokraatlikust riigikorrast päritud lauajuhendite süsteem. Ei ütle sugugi, et see süsteem sisuliselt halb on. Ei sugugi. Nagu neljakordne raamatupidamine kunagi tahab ta ju olla ülevaatlik, kuid kui sarnane nõuab ta väga palju tööjõudu. Sama asi mis riigiasutuste juures: sinna seati algul sisse kahekordne Itaalia raamatupidamine. Ja kes julges öelda, et see ei ole ülevaatlik ja otstarbekohane! Kas see ei ole ideaalne kõigis asutustes, ka neis, kus vene ajal ei olnud mingit raamatupidamist peale lihtsa „kroonu“ raamatupidamise, korraga ilus ja ülevaatlik kahekordne Itaalia raamatupidamine! Kuid selle otsekohene tagajärg oli, et tuli igasse asutusse palgata ka raamatupidaja! Uus süsteem sõi enda välja, ta läks häbemata kalliks ja selle järelduks oli riigi asutuste uus kassakord, mis raamatupidamise koondab jällegi Eesti Panka (vene ajal renteides).

Sama ka lauajuhend. Peensustena ülevaatlik, 3—4 kordne süsteem, kuid nõuab palju tööjõudu, sünnitab ebaproduktiivset tööd. Sellel alal peame õppima eestkätt eraettevõtetele ja siis Lääne-Euroopast, kas või Saksa okupatsiooniaegsete raamatute kaudu, kui see teisel teel võimalik ei ole. Saksa okupatsiooniaegse maavalitsuse asjaajamisest võime meiega palju õppida — kuulusid ju okupeerijad ka Läände, kuna meie lauajuhendite süsteem kuulub bürokraatlikusse litta. Ta kuulub valitsemisüsteemile, kus tahetakse kõike võimu tsentraliseerida, alluvaid seada „ülemuse“ ohjade otsa. Järelvalve ja tsentralisatsioon on ometi kaks ise asja ja härra Siitam ei peaks neid ära segama ja kirjutama, nagu eitaks mina järelvalve vajadust. Minu poolt soovitatud süsteem just hõlbustab järelvalvet maavalitsuse üle.

Kordan veel, lauajuhend kuulub kohtusse. Teda tarvitada harilikku, lihtsa igapäevase kirjavahetuse käigu fikseerimiseks, on meie

oludes pillamine tööjõuga. Sama tööd saab väga hästi ära teha palju lihtsamalt, odavamalt ja mitte sugugi halvemate tagajärgedega ülevaatlikkuse mõttes. Härra Siitam vast luges minu kirjutuse juures Maaomavalitsuste Liidu sekretäri härra H. Aviksoni kommentaari, et sarnast süsteemi ka tema praktiseerinud ja see otstarbekohaseks osutunud.

Mis puutub arhiivisse ja muisse küsimustesse, siis peavad need seekord jääma puudutamata, kuna nad kuuluvad alasse, mis käesoleva küsimuse arutamisest lahus käsitamist nõuab, kuigi härra Siitam püüab anda arhiivi mõiste aabitsatõdesid.

Kokkuvõttes tähendan, et tähtis on esijoonel küsimus, kuidas koondada maavalitsuse asjaajamist enam teatavasse tervikusse. Selleks on üks tee — asjatoimetuste registreerimise koondamine ühte kohta. Registreerimissüsteem ise peab olema võimalikult lihtne ja otstarbekohane; juhtnööriks tuleb siin võtta, mitte vene kantsleleid, vaid eratevõtete ja Lääne-Euroopa kultuurriike.

Vene kantsleiline ideoloogia on meile võõras ja sellest tuleb kord vabaneda. Nende ridade kirjutaja kuulub ka veneaegsete ametnikkude hulka, kuid nõnda kaugel ma veel ei ole, et hakkan enda pihta kive viskama.

Arvustada ja maha teha on kerge. Algata ja läbi viia väga raske. Kord on ülemuse nõusolekut raske saada, teine kord kardab ametnik lihtsustatud korda: see võib ta ametist vabastada, sest töö väheneb. Olen seda saanud tunda omal nahal.

Kuid siiski — lihtsustamise sihiks tuleb edasi minna ja igat algatust sel alal tõsiselt tervitada. Peab ometi juhtivail kohtadel ka inimesi leiduma, kes aru saavad, et alati, kui midagi algatakse ja läbi viia tahetakse, siis selle taga ei tarvitse olla omakas, vaid asutuse — üldsuse huvid. Need julgustavad ja õigustavad mõndagi, sest *salus publica suprema lex esto*.

Maavalitsuste protokollide vormist.

Maavalitsuste tegelaste nõupidamisel 20. ja 21. sept. s. a. omavalit. asjaajamise lihtsustamise ja ühtlustamise asjus ei jõutud maavalitsuste protokollide vormi asjus ühisele seisukohale, sest sektsioonis olid arvamised juba lahku läinud: ühed pooldasid harilikku protokollide vormi, teised shur-

naali vormi. Oma seisukohti palus nõupidamine mõlemaid pooli kirjalikult põhjendada. Et seda kumbki pool seni teinud ei ole, püüan küsimust mõne reaga puudutada.

Enne, kui vastata küsimusele, kas shur-naali vorm maavalitsustele kohane on, pea-

me teadma, mis on shurnaali viisilise protokollilise iseäraldus. Tema pea iseäralduseks on see, et ta koosneb kahest suuremast lahtrist. Esimesesse kirjutatakse ettepanek kõigi aluste ja motiividega, teise, selle järelseisvasse otsus. See tehakse lühidalt, näit. „kinnitada“, „vastuvõtta“, tagajärjeks jätta“, „tagasilükata“.

Mis on sarnase protokollilise hea külg? Shurnaali viisilise protokollilise esimene lahter — ettepanek aluste ja motiividega — kirjutatakse enne koosolekut valmis ja koosolekul märgitakse ühe-kahe sõnaga otsus ära ning protokoll kirjutatakse alla.

Et ettepanekut enne koosolekut protokollilise raamatusse kanda, peab see ettepanek olema olemas. Algul nimetatud nõupidamine võttis aga sellesama sektsiooni ettepanekul seisukoha vastu, et osakonna juhataja esitab ettepanekud maavalitsusele suusõnaliselt — muidugi valitsuse koosolekul. Ei saa seega mingit juttu olla protokollilise suurema osa ette valmiskirjutamisest. Koosoleku puhul protokollilise kirjutades kaob aga igasugune mõte enne ettepanekut eriti kirja panna, ja siis otsust, seda enam, et osa-

konna juhataja ettepanek ei lähe alati sellel kujul läbi, seda ei lükata ka tagasi, vaid küsimus otsustakse teises suunas ära. Sel juhtumisel osutuks sissekantud ettepanek ülearuseks, ja tagajärg on — kahekordne töö protokollilise kirjutajal.

Ja lõpu saavutus? Tuleb shurnaali vormi järele kirjutatud protokollilist kuhugi ära kiri saata, siis tahaks saatja teda küll heameelega teistsugusena näha, vähem nurgelisena, siledamana ja selgena kõigile. Seda ei saa aga shurnaali viisiline protokollilise iialgi olla.

Aga töörohkus? Harilik protokollilise ei tule kunagi pikem shurnaali viisilisest, kui neis kõik tarvilikud ja nõuetavad osad ühteviisi ruumi leiavad, kuna viimane võib, nagu eespool tähendatud, teatud juhtumisel kahekordse töö anda.

Seega ei saa kaht arvamist olla. Kui shurnaali viisiline protokollilise asutustes, kus üks isik ettepanekud teeb, sünnis on, siis maavalitsustes ei saa sellest üldse juttu olla. Siin esineb ta ainult oma eitavate külgedega.

Trahterimaksu seaduse täiendamise seadus.

Vabariigi Valitsus esitas 2. dets. s. a. Riigikogule järgmise seaduse eelnõu:

Trahterimaksu seadust (Seaduste kogu XII köide, II jagu) täiendatakse järgmise (IV) peatükiga.

IV peatükk.

Omavalitsuse trahterimaksu vähenemise ning piirituse ja viina loomaksu asendamiseks määratavad summad.

§ 58. Linna-, maa ja alevivalitsustele kindlustatakse alkoholiliste jookide müügi õigusega trahteriasutustelt võetav trahterimaks alates 1928. aastast sel määral, nagu see tegelikult 1927. aastal saadud, alljärgnevas paragrahvides toodud alustel.

§ 59. Käesoleva peatüki alusel juuremaksetavate summade katmiseks võetakse rahaministri korraldusel a) viinamaksu üldtarvitamiseks müüdava viina pealt, iga 3/4-liitrilise pudeli pealt kuni kümme (10) marka ja iga 1/4-liitrilise pudeli pealt kuni viis (5) marka ning b) õllemaksu kuni 20 0/10 suuruses riigi heaks võetava õlle aktsiisimaksu summast.

§ 60 Eelmises paragrahvis (59) nimetatud isamaksud nõutakse sisse rahaministri kor-

raldusel: viina pealt — müügilise laskmise juures ladudest ja õlle pealt — ühes aktsiisimaksuga, ning maksetakse Eesti Panga osakondadesse aktsiisi peavalitsuse deposiiti rahaministeeriumi poolt asutatud erifondi arvele. Sissetulnud summad jaotatakse omavalitsuste vahel rahaministri korraldusel.

§ 61 Kui 10. mail 1927. a. vastuvõetud piirituse ja alkoholiliste jookide müügiseadusest tingitud oludel omavalitsuse poolt määratav trahterimaksu summa väheneb tegelikult 1927. a. sissetulnud maksusummaga võrreldes, maksetakse puudujääv osa rahaministri korraldusel käesoleva peatüki alusel asutatud fondist, missugune toetussumma aga ei või tõusta üle saja (100) protsendi trahterimaksust, mis omavalitsuse enda poolt sama aasta jooksul sisse nõutakse alkoholiliste jookide müügi õigusega trahteriasutustelt.

§ 62. Käesoleva peatükiga asutatud erifondist kaetakse ka omavalitsustele piirituse ostulubade ärakaotamise tagajärjel saamata jäänud summad, 1927./28. eelarveaastal riigi poolt makstud summade ulatuses.

§ 63. Omavalitsused esitavad 1. maiks, 1. augustiks, 1. novembriks ja 1. veebruar-

riks aruanded määratud ja sissetulnud trahterimaksude kohta rahaministrile.

§ 64. Fondi summade ülejäägid pärast omavalitsustele käesoleva peatüki põhjal määratud summade maksmist, jäävad fondi arvele ja võivad saada kasutatud järgmistel aastatel omavalitsustele kuuluvate summade väljamaksmiseks.

Seletuskiri.

Viina tarvitamine on mõnel pool rohkem hoogu võtmas, kui see soovitav on ja sellepärast tuleks katsuda sellele piiri panna ja püüda selle poole, et hakatakse kõrge- ma protsendiliste alkoholi jookide asemele tarvitama nõrgemaid.

Teistes põhjamaades tarvitusel olev komme, lahjendada viina alkoholita jookidega, näit. Inglismaal — whisky and sodawater — ei ole meil poolehoidu leidnud, mispärast tuleks katset teha viinamüügi kitsendamiseks, kusjuures selle asemele peaksid astuma, kui nõrgemad joogid — vein ja õlu.

Viinamüügi õigusega trahteriasutuste peale on aga suur osa omavalitsuste tuludest rajatud ja nende piiramise tagajärjed raskendaksid omavalitsuste eelarvete tasakaalustamist.

Praeguste, omavalitsuste poolt määratud võrdlemisi kõrgete trahterimaksude juures on trahteriasutuste pidajad tihti sunnitud igasuguste võtetega publikumi lähemale meelitamist teostama. Käesoleva seaduse juures oleks võimalust ka seal suuremaid nõudmisi korralikkuse mõttes maksuma.

Siinemaale loeti kõik alkoholi müügi õigusega restoraanid I järgu asutuseks, kuna tegelikult ikkagi suur vahe üksikute ettevõtete vahel on.

Käesoleval ajal maksev piirituse ja alkoholiiliste jookide müügi seadus näeb ette nende liigitamist ja tuleb tõeliku olukorrale lähemale. Liigitamine võib aga omakorda osalist trahterimaksu vähendamist esile tuua, mida teisel teel omavalitsustele tagasi tuleks anda.

Trahterimaksu seaduse täielik ümbertöötamine oleks praegusel ajal varajane ja tuleks ette võtta, kui käesoleval aastal maksmapandud piirituse ja alkoholiiliste jookide müügiseaduse tagajärjel trahteriasutuste võrk välja kujunenud.

Vallasekretäride kaitseks.

Vallasekretär O. TIKERPUU.

19. novembri ajalehtede järele olevat Riigikogu liige hra O. Liigand ühes Riigikogu komisjonis õpetajate palgaseaduse arutamisel muu seas õpetajaid vallasekretäridega võrreldes järgmist öelnud: „Mis on siis vallasekretär? Algkooli haridusega inimene, kes veidi seadusetundmist ja raamatupidamist õppinud ning vallasekretär ongi valmis!“ Edasi öeldud, et vallasekretäri eksam olevat väike, haridusline tasapind sekretäridel üldse madal j. n. e. Umbes samasuguseid mõtteid avaldanud veel hrad L. Johanson ja E. Kink.

Vallasekretärid jätab seesugune „meelitus“ täiesti külmaks ja kui nimetatud härradel muud teed õpetajate südamesse ei ole, kui üle vallasekretäride, siis võiks ju neile selle löbu jätta. Nähtavaste on siin avaldatud isiklisi arvamisi, sest seni pole ükski riigikogu rühmadest säherdust seisukohta deklareerinud. Siiski riigikogu liikme prestiišchi pärast peab selle „komplimendi“ peale reageerima.

Kõige pealt lubagu hra-d O. Liigand ja teised endile tähendada, et algkooli hari-

dusega inimesed on vahel tõusnud palju tähtsamatele kohtadele, kui nemad praegu, isegi ilmariikides. Väga koolitatud inimene võib aga mõneski asjas päris saamatu olla. Dokument ei tee inimest, vaid tema energia. Võtame vallasekretäri kohused perekonnaseisu ametnikuna, vaestelaste kohtu sekretärina, raamatupidajana või kantselei ja terve valla asjaajamise juhatajana, ning võrdleme neid algkooli õpetaja ülesannetega tegelikus elus, siis näeme, et iga ala üksikult juba nõuab vähemalt nii kõrget vaimlist tasapinda, kui algkooli õpetajal — kui mitte arvesse võtta suuremate algkoolide juhatajaid. Kui juhtubki nõrku jõude vallasekretäri kohtadele, siis tõrjub elu niisugused pea välja. Võiks piiramata arvul aga õpetajaid nimetada, kelle vaimlised võimed kuud aegagi vallasekretäri kohal püsida ei lubaks.

Asjata oleks küll rohkem kaasametnikke arvustada — hra-de O. Liigandi ja teiste pärast. Õpetajad on muidugi endi palga isegi ära teeninud ega nõua seda — vallasekretäride arvelt. Nimetatud Riigikogu lii-

gete tähelepanu aga juhiks in „Maaomavalit- susele“ nr. 6 — 1926 a., kus avaldatud „väikse“ eksami kava. Tõepoolest ei oleks mõnele rahvasaadikule kuigi alandav selle kavaga jõudu katsuda, sest on end. Riigikogu liikmeid juriste, kes tõendanud, et nemad selle eksami äratagemise peale julgud ei või olla.

Vallasekretärid ei soovi ega vaja hra-de O. Liigandi, L. Johanson ja teiste poole- hoidu ega otsi ka ühegi poliitilise rühmi- tuse erilist kaitset. Meile on tähtis rahva

poolehoid ja seadusliku järelevalve rahulole- mine, ilma milleta pole meie ülesannete täitmise mõeldav. Demagoogiat ei salli rahvas ammugi juba ja see on kõige kar- detavam — tegijale enesele.

Kui aga tõesti hra-d O. Liigand, L. Johanson j. t. nii vähe tunnevad vallasek- retäri peale endiste ja uute seadustega pandud kohuseid, et neid sarnase mõni- tamise väärilisteks arvavad, siis on arusaa- dav, miks meie seadused nii tihti eluga kokkupõrkavad.

9000 : 360 = 25.

Mis mõistatus see on, või milleks see lihtne matemaatiline tehing?

Need arvud on Soomest. Need on Soome eeskujude arvud. Nimelt esimene nendest. Ja kuidas see 9000 saadi, seda näitavad kaks järgmist.

Soome on meile ikka eeskujude maaks olnud—nii mitmel alal. Kuigi sammud igas asjas mitte pikad, siiski kindlad. On ka asju, milles meie vennasrahvast ees, aga teisest küljest teevad nad seda sama kind- lamini.

Maaomavalitsuste häälekandja suuruse ja ilmumise kordade suhtes käime meie ees. Meie maaomavalitsuste häälekandja „Maaomavalitsus“ ilmub juba kolm aastat 20 korda aastas, Soome oma „Maalais- kunta“, senini ainult 10 korda aastas, kuid 1928 a. hakkab ta, meie eeskujude kasuta- des, ka 20 korda aastas ilmuma. Kas hakkame aga meie ka Soome eeskujude tar- vitama sellel alal, mille poolest tema meist kaugel ees? Ja sellest kõnelema ongi nende ridade ülesanne.

Soome maakogukondade Liidu hääle- kandja „Maalaiskunta“ tellijate hulk on käesoleval aastal tõusnud 9000 peale. See on suur arv. Sarnase tellijate arvu saa- mise võimalusi kaaludes leidsin ka järgmi- sed arvud. Soome Maakogukondade Liidul on 360 liiget — maakogukonda. Jagades häälekandja eksemplaride arvu — 9000 eks. — 360 liikme peale leiamegi, et iga maakogukonna liikme - peale tuleb 25 eks. häälekandjat. Iga liige tellib 25 eks. ja 9000 tellijat on käes.

On see eeskujude meil teostamatu? Võ- tame kõigi meie valdade volikogu liikmed ja kõik maavolikogu liikmed, saaksime

ka üld arvu, mis üle 7000 tõuseb. Kuid ega Soomeski tellijate hulk kohe 9000 peale tõusnud, kuid oma küsimustest olid informeeritud suur hulk valitsuste ja voli- kogude liikmeid.

Meil praegu, kus hüll vallavalitsusse käib „Maaomavalitsus“, ei ole isegi aktiivsemad volikogu liikmed tuttavad kõige suuremate omavalitsuste huvidesse puutuvate päeva- küsimustega ja seda sellepärast, et oma häälekandja ei ole kättesaadav. Kättesaa- davaks tuleb see aga teha asja enese pä- rast, omavalitsuste edu, heakorra ja huvide pärast. Kui meil iga volikogu liige ei saa oma häälekandja lugeja olla, siis peab seda vähemalt olema iga vallavalitsuse liige, iga vallavolikogu rühma liider, iga maaomavalit- suse ja -volikogu liige ning iga maaomavalit. ametnik. See juba aitaks teadlikumad olla suurtes omavalitsuste huviküsimustes, see juba aitaks teiste eeskujude kasutada, see aitaks küsimuste juurde õigest vaatekohast asuda.

Omavalitsuste töö ja seisukorra edukus peavad Soome eeskujude heaks kiitma. Meie vallaomavalitsustel peaks see veel kergem olema, sest nad ei maksa oma Liidule liikmemaksu, kuna Soome maakogukonnad meie rahast 1½ marka iga elaniku pealt Liidu liikmemaksu maksavad.

Uus aasta ei ole enam kaugel, ei ole kaugel ka aeg, kus „Maaomavalitsuse“ 1928 a. esimene number trükimasinasse läheb. Selleks ajaks peab teada olema, mitu tuhat lugejat Soome eeskujude meil juurde annab. Kiirelt on vaja sellepärast otsustada, kellele tuleval aastal „Maaoma- valitsus“ tellida, et esimestest numbritest puudu ei tuleks.

Virumaa valla- ja alevivalitsuste ametnikud ja nende palgad 1927 aastal.

Järje nr.	Valla nimetus	Valitud 1927 a.		Ametnikkude palgad kuus markades			V.-vanema abide arv	Elanikkude arv vallas
		Vallavanemaks	Sekretäriks	Valla-vanem	Vallavanema abid	Sekrrtär		
1	Aaspere	J. Viidelberg	R. Ehrlich	2000	800— 400	7500	3	3314
2	Auvere-Joala	H. Toom	J. Grustam	3700	1000— 600	10000	4	1800
3	Avanduse	J. Seevelt	O. Hübner	3000	1000— 500	7850	5	3300
4	Erra	T. Lemendik	J. Preimuth	1500		500 7100	2	1015
5	Haljala	A. Traus	R. Stein	2000	1000— 600	7500	3	2390
6	Iisaku	E. Davidov	N. Vichmann	3000		1000 8500	4	3342
7	Illuka	Ch. Vester	E. Uustal	2000	Saavad 100 mk. päevaraha	10000	2	1109
8	Järve	Ed. Kitsas	J. Peedo	3000		1000 10000	7	5170
9	Jõhvi	Alek. Beljäev	Alek. Sarrap	3500	1500—1200	9000	4	2995
10	Kalvi	Ed. Rätsep	L. Voormansik	2500		1000 8400	3	4010
11	Kohtla	J. Viikov	H. Paulus	2500		1000 9500	2	1600
12	Kose	T. Jõgi	J. Teder	1500	Päevaraha; palka ei ole	7000	4	1320
13	Kunda-Malla	A. Kissa	M. Anderson	3000		1000 9200	2	2235
14	Küti	Al. Pall	J. Jakobson	2500		1000 8000	5	3500
15	Maidla	A. Vinni	K. Jaanberg	2000		500 8000	2	2819
16	Mäetaguse	O. Roosimägi	Al. Kers	3000		800 8000	4	2976
17	Narva	M. Lillepuu k. t.	A. Nuude k. t.	4000		500 6000	2	2840
18	Paasvere	Al. Aamann	Joh. Freiberg	2000	1200— 500	9000	5	3824
19	Päda	V. Veskus	Joh. Kaav	2500		1000 10500	2	3200
20	Palmse	Al. Gustavson	A. Tingas	3000		1500 10000	3	3202
21	Peetri	—	H. Solom	2000		800 9000	2	1995
22	Porkuni	J. Siipan	A. Malla	2000		750 9000	3	3000
23	Püssi	Al. Normak	A. Soosaar	3000		1000 8000	2	4318
24	Rakvere	G. Püss	R. Hammer	4000		1500 7500	4	2453
25	Roela	M. Soone	J. Ment	3000	2500—1500	8000	3	2410
26	Rägavere	Ed. Kenten	J. Reise	2000		500 9000	3	3300
27	Saksi	Joh. Sork	M. Treimann	2500		300 6000	2	1251
28	Salla	—	K. Simson k. t.	2000		700 8100	3	3263
29	Skarjätina	V. Marutkin	H. Rosin	2000	Päevaraha	8500	4	3600
30	Sõmeru	J. Busch	Aug. Sein	2500	1000— 900	8400	6	3115
31	Tudulinna	T. Treilmann	G. Uustalu	2000	700— 400	7000	3	1890
32	Undla	Joh. Münster	Aug. Saukas	3300		1000 8500	3	3710
33	Vaivara	A. Konno	E. Valk	3500		1000 10000	3	2895
34	Vao	Al. Essensohn	K. Rätsep	4000	1800—1200	11000	10	5400
35	Varangu	Joh. Timm	P. Roosvaldt	2000	1500—1000	8700	3	2064
36	Vasknarva	G. Solovjev	J. Gunjäschin	2500	1000— 600	6850	2	3425
37	Venevere	M. Fransdorf	R. Altermann	1500		300 8500	2	1467
38	Vihula	Al. Prens	R. Premet	3000		1000 7500	3	2600
39	Vohnja	Joh. Kaasik	R. Arenschild	2000	600— 500	7000	4	1880
40	Voka	O. Seestrand	H. Uus	4000		1000 9000	3	2400
41	Kunda a.	Al. Einmann	G. Puust	10000		1500 14000	3	2337
42	Jõhvi "	A. Käbin	V. Härma	10000		5000 8000	2	1720
43	N.-Jõesuu "	R. Konga	A. Paaver	9000		1250 8000	2	3468

Märkused: Maavolikogu otsuse põhjal maksetakse vallasekretäreidele lisatasu iga 5 a. teenistuse eest 400 mk., aga mitte üle kolme lisa. Samuti maksetakse v.-sekretäreidele ja nende abidele perekonna toetusraha riigiteenijatega ühisel alusel.

Sekretärid Kütis, Paasveres ja Undlas veel ümbervalimata.

Vallavanema valimised Peetris on kohtu poolt tühistatud.

Vallavanema valimised Sallas on kohtu poolt tühistatud. Sekretäri koht vakantne.

Omavalitsustegelased.

Heinrich Aviksoni pedagoogilise-, seltskondlise- ja omavalitsuse-tegevuse 30 aasta juubeli puhul.

Sagedasti oleme harjunud kuulma kurt-misi: inimese normaalne eluaeg on seks liiga lühike, et midagi suuremat üldsuse heaks ära teha. Minu arvates on sarnased hädaldamised põhjendamatud. Sest kui jälgida üksikute tegelaste elutöid, siis peab otse imestama seda jõudu ja püsivust, mis on suutnud need

üksikud inimesed mõne paari-kolme tosina aasta jooksul ikkagi ära teha. Ja eriti veel Eesti viletsates oludes, mis täis isiklust, sallimatust, jonnakust, tõusiklust ja väiklust. ! Seks kujukas näide meie tänase juubilaria Heinrich Jaani p. Aviksoni auväärsest tegevusest ja elutöist. Mees (kes sünd. Toris, Pärnumaal, 6. dets. 1880 a., seega praegu veel täies meheas) asub kohe peale kooli lõpetamist ja õpetaja elukutsele ettevalmistamist 10./22. nov. 1897 a., ise veel alla 17 aasta vana. Sindi koolis koolitööle. Peale aastast koolitööd Kärus, leiame meie ta 1899—1909 a. a. agaralt meie noorsoo kasvatustööd

jätkamas Vana-Vändra Vaki ja Kadaka koolide koolijuhatajana. Siis—1909—1912 a. a. — ajalehtede „Meie Kodumaa“, „Sakala“ ja „Meie Aastasaja“ ärijuht ja raamatupidaja ning toimetuse liige Viljandis ja Tartus. 1912—1914 a. a. ajakirjanikuna kuulsa rahvajuhhi C. R. Jakobsoni asutatud „Sakala“ tegev. toimetaja Viljandis, ning sama C. R. Jakobsoni asutatud Viljandi Põllumeeste Seltsi sekretär, 1915 aastast raamatupidaja Peterburi Politehnikumis ja Semstvo Liidus, siis Rakveres Sõjavälja Ehituse Valitsuses.

20. nov. 1918 aastal kutsutakse ta suure ja perekas Virumaa teenistusse ning vali-

take noore maakonnavalitsuse esimeseks pearaamatupidajaks, milliselt kohalt meie vabadussõda tema, kui sõjaväeametniku ilmasõjast, sõjaväeteenistusse kutsub.

Hiljem, 9. veebruaril 1919 a., kui enam-lased meie vaprate sõjavägede poolt juba Virust väljalöödud, valib Viru maakonna-

nõukogu ta 1919—21 a. a. peale Maak valitsuse liikmeks, pannes ta peale m/v. majandusosakonna juhi kohused. Sama aasta 1. mail valib maakonnanõukogu ta maak. valitsuse ja maak/nõukogu sekretäriks, jättes tema hooleks ka m/v. töö- ja hoolekande osakonna juhatamise.

Olles m/v. liige, valitakse ta veel nii m.-v., kui ka m.-n. poolt 1919—21 a. a. muu seas ka järgmistesse ametitesse, milleid ta ka täie kohusetunde ja armastusega täitis: Virumaa haridusnõukogu liige, Virumaa tööbörse juhataja, Rakvere hoolekande kohtu liige, I riigikogu ja Virumaa II nõukogu Viru ringkonna komitee abi-

H. Avikson.

esimees ning Rakvere põllutöö kooli hoolekogu liige ja lektor.

3. märtsil 1921 a. valib II Viru maakonnanõukogu hra H. A. juba teiseks ajajärguks, s. o. 1921—1923 a. a. peale nii m.-n., kui ka m.-v. sekretäriks ning hiljem ka m.-v. administratiiv ja tervishoiu osakondade juhatajaks ja Rakvere hoolekande kohtu liikmeks. Ja jälle, samal aastal valitakse ta Maakondade Liidu nõukogu liikmeks, vallasekretäride eksamineerimise komisjoni esimeheks ning vallasekret. pikaajaliste kursuste juhatajaks ja lektoriks, kui ka Rakvere täienduskooli lektoriks. Ka täitis ta siis Rakvere ühise haigemaja hoo-

lekogu liikme, Riigikogu ja maak.-nõukogu valimiste Viru ringkonna komitee abiesimehe ja II pikaajaliste vallasekret. kursuste juhi ja lektori kohuseid ja Viru ringkonna juhatajana juhtis rahvalugemist Virumaal. Zeeh kommertsgümnaasiumis raamatupidamise õpetaja. 1924 a. 1. veebr. kutsutakse hra H. A., kui Eesti Maak. Liidu kauaaegne juhatusse liige, koguni laialdasele üleriiklisele tegevusväljale, valides ta Eesti Maakondade Liidu sekretäriks ja ühtlasi ka maaomavalitsuste häälekandja, „Maaomavalitsuse“ toimetajaks. millistes ametites ta praegugi edukalt tegutseb, võideldes mehiselt meie omavalitsuste õiguste eest ja esitades maaomavalitsusi riigikogu ja muudest komisjonidest osavõttes, olles näiteks juba aastaid Riigi Statistika nõukogu liige.

Oma igapäisete otsekoheste ametikohuste täitmise kõrval on meie auväärt juubilar eluaja tublisti ka Eesti avaliku elu, seltskonna, tegevuses mitme mehe jõuga kaasa rühmanud, nagu seda ka täna meie ajakirjanduses üldiselt deklareeriti ja tunnustati, olles omal ajal oma tegevuskohtades Vändras, Viljandis ja Rakveres mitme karskusseltsi esimees ja näitejuht, spordiseltside esimees, põllum. seltside juhatusse liige ja kirjatöömaja, näituste peakorraldaja, laenu-hoiu ühisuse esimees, tarvitatjate ühisuse juhatusse liige, puutarvitajate ühisuse esimees, oma tegevuse poolest esimesele kohale tõusnud Virumaa Lastekaitse Ühingu asutaja ja esimees 1919 a. alates, Virumaa rahvaülikooli seltsi asutaja ja juhatusse liige ning rea muude kultuuriliste ja heategevate seltside ja ühisuste asutaja ja organiseerija ning juhatusse liige, kui ka jutukirjanik ja kauaaegne ajalehtede korrespondent. Ka linnaomavalitsuse ja meie Õvanõukogu-Lutheri kiriku elu edustuse põllul töötamiseks on meie juubilaril jõudu jätkunud, sest praegu on ta teist ajajärku Rakvere linnavolikogu liige ja linna revisjoni komisjoni esimees ning Rakvere koguduse revisjoni komisjoni esimees. Vabadussõja ajal organiseeris ta ühes teiste Punase Risti tegelastega sõjaväelaste haigemaja ja sõjaväelaste varustamist, kuna Rakvere ja Virumaa sõjameeste laste ja vaestelaste toitmise ja riie-tega varustamise korraldamine — kuni 5000 last — tema otsekoheisel juhtimisel sündis. Sõjapõgenejate laste varjupaiga asutamises ja varustamises oli H. A. samuti tegev.

Juba nendegi valitud kogukondliste ja seltskondliste ametite hulk, mida meie tänane auväärt juubilar suure armastusega

oma õladel kannud ja osa neist praegugi auga kannab, kõnelevad ise enda eest! Ja nimelt ka seda, et hra H. Avikson on üks omaette lugupeetavamate, silmapaistavamate ja produktiivsemate tegelastest Eesti seltskonna- ja omavalitsuse, kui ka avaliku elu tegelaste peres, kuna ta oma elutöö on valinud peaaesjalikult just meie rahva kultuuri ja ühiskondlise edustamise põllul.

Ja tõesti, ei ole veel keegi hra H. A. näinud ilma tegevuseta, n. n. „ametipuhkusele“, Ikka töö, töö ja väsimatu töö, olgu päeval ehk hilja õhtu.

Eriti suureks kireks ja õieti eriandeks peab tema kohta pidama muu seas just ka organisatorlist ala, millisel alal ta üks agaramatest Eestis on.

Selle ande ja püsivuse arvele tuleb kirjutada vast ka seda, et kõik organisatsioonid, kus ta eesotsas seisnud ehk seisab, elavat ja õnnestunud tegevust on avaldanud.

Nii on meil peetud ka hulk maakondlisi ja üleriiklisi vallasekretäride j. t. omavalitsustegelaste kutsehariduslisi päevi ja nõupidamisi, millised suuremalt osalt meie juubilaril algatusel ja juhatusel toimitud. Et juubilar suudab tuhandeid tegelasi kooskõlalisele tööle rakendada, seda tõendavad tema üldkorraldusel peetud laulu- ja pidu Rakveres.

Olles täiskarsklane ja loomu poolest vaikne ja kõige sobiv, on ta tegevus kõigiti viljakas olnud. Ühtlasi on hra H. A. ka ühe meie oludes hädatarviliku komisjoni töö ära teinud, õpetades õige paljudele tegelastele üle riigi raamatupidamise tundmist ja seega ka õiget revideerimise oskust. Juba sellegi suure üld- ja ülitähtsa õpetustööga on meie juubilar ise lõonud omale jäädava monumenti meie ühiskonna ajalukku.

Sellepärast siis ka — au, kellele au anda tuleb. Au ja kiitus ning palju aastaid ja raugemata jõudu seniste viljarikaste tegevuste jätkamiseks meie tänasele juubilarile hra Heinrich Aviksonile tema 30. aastapäikkuuse Eesti seltskondlise-, kultuuri- ja omavalitsuse ning üldse Eesti avaliku elu tegevuse juubeli puhul, seda sama ka tema auväärsele abikaasale proua Rosalie-Emilie Aviksonile, sünd. Taak, kes truult abikaasana oma mehe kõrval tema mitmekesisel produktiivsel elutegevusel ikket edukalt vedada aitunud ja, ise kodu eest hoolitsedes, seda mehele võimaldanud.

P. S. 26. nov. õhtu juubilaril kaunisse kodusse kogunud suur omavalitsus-, seltskonna- ja koolitegelaste pere, eesotsas Riigikogu sekretäri hra M. Juhkamiga, tõendas, missuguse seisukoha ta seltskonnas omale võitnud. Kõnelejad, meeldetuletades juubilaril suurt tööd, leidsid, et seda on võimaldanud peale suure energia ja

töötahte see, et ta tööd teeb ilma omakasu püüdetä, et ta erapooletu isik on, kuid inimene sooja südamega.

Juubeli puhul sai H. Avikson suure hulga kingituste ja auavalduste osaliseks. Mitukümmend tervitustelegrammi aitavad tõendada tema tööst lugupidamist.

28. nov. 1927 a.

Omavalitsuste päevauudised.

Valla raamatupidamise uuendamine.

Siseministri juhatusel peeti 28. nov. ministri kabinetis nõupidamine valla raamatupidamise uuendamise asjus. Peale ministeeriumi ametnikkude olid nõupidamisele kutsutud A. Pärjel ja H. Avikson. Kõne alla tulid järgmised küsimused:

1) Missugune peab vallaval. kassaraamat olema.

2) Kuidas arvestada eelarvelisi laenusid?

3) Kuidas tarvitada tagavara kapitali arvet?

4) Missugused arved valla omaval. tarvitada?

Esimene küsimus muutus peaküsimuseks nõupidamisel, sest H. Avikson esines ettepanekuga tarvitusele võtta kassaraamat ühe kordse Ameerika viisi järele, nagu kõigil tänavustel kursustel sekretäride poolt soovitatud. Pikemate mõttevahetuste järele leiti shurnaliseeritud kassaraamat vastuvõtmatu olema, kuna H. Aviksoni poolt soovitatud kassaraamat ameerikaviisilise pearaamatuga otsustati 1. aprillist 1928. a. Viru- ja Saaremaal tarvitusele võtta, kus juba ameerikaviisiline raamatupidamine läbi viidud.

Eelarveliste laenude arvestamises lepidi ühemeelselt kokku, sama tuldi seisukohale, et tagavara kapitali ei või raamatupidajate suurendada ja vähendada anda, nagu kavade kokkuseadjad seni teinud. Ka arвете hulga juures eri seisukohte ei väljendatud.

Kelle ja missugune viis mujal sisse seatakse, selle kohta nõupidamisel kõnet ega mõttevahetust ei olnud. Ei saadud sellepärast ka teatud kavasid heaks kiita, nagu 29. nov. ajalehed teatasid.

Üleriikline laste hoolekande päev, millest hääleõigusega osavõtsid Töö-Hoolekandeministeeriumi, linna- ja maaomavalitsuste ning eraorganisatsioonide esitajad, peeti üleriiklise lastehoolekande keskkorralduse kokkukutsel 4. dets. Tallinnas 61 hääleõiguslise liikme osavõttel ära.

Päeva pearaskus langes lahtise ja kinnise hoolekande hindamise peale. Lahkuminevad seisukohad ja enam kui piiratud aeg ei lubanud küsimust põhjalikult läbiharutada, mispärast ka kompromisettepanek, mis mõlemaid hoolekande viise pooldab, vastu võeti.

Eesti Maaomavalit. Liidu ja omaval. tegevus.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatuse koosolek 2. detsembril.

Päevakorras 27 küsimust. Nendest oleks nimetada:

II. omavalitsustegel. kongressi päevakorda täiendakse uute küsimustega, kutsudes ka uusi referente.

Sundusliku tulevastu kinnituse seaduse eelnõus väljendatud põhimõtete üle vahetakse mõt-

teid, kuid parandus ettepanekuid otsustatakse enne mitte teha, kuni Liidu nõukogu eelnõu kohta seisukoha võtnud.

Kalapaatide ja mootorpaatide maksustamine.

Kalameeste Ühingu Liit on märgukirjaga Rahaministri poole pööranud, et kalapaatide ja kalameeste mootorpaatide maksustamine omavalitsuste heaks ärajääks, põhjendades seda sellega, et paat on kalamehele nii sama tarvilik tööabinõu kui

põllumehele tema hobune ja töövanger, mis aga maksust vabad. Ka takistab kõrge mootorpaatide maks neid, kui paremaid abinõusid, muretsemast. Peale ühe maaval. olla kõik teised kalapaatide maksust vabatahtlikult loobunud, kolm omavalitsust olla ka kalapüügi mootorpaadid maksust vabastanud. Rahaministri sellekohase järeloküsimise peale otsustab Liidu juhatus Rahaministeeriumile teatada, et ta põhimõtteliselt pooldab ainult tegelikult kalapüüdmiseks tarvitataivate paatide ja mootorpaatide maksust vabastamist, kui selle asemel leitakse maavalitsustele, kes selle läbi suuremad sissetuleku summad kaotavad, näit. Saaremaa ja Läänemaa, uued tuluhallikad. Kalade vedamiseks tarvitataivad paadid, kui ärimeeste omad, vabastamisele kuuluda ei või.

Hoolealuste registreerimise korda ei muudeta.

Töö-Hoolekandeministeerium teatas, et ta Liidu nõukogu poolt soovitatud uut hoolealuste registreerimise korda (see oli ettenähtud valla- ja maaval. töö ja kulude suureks vähendamiseks) maksuma ei pane, sest senise puudused ei ole veel küllalt väljaselgunud. See seisukoht otsustatakse nõukogule teatavaks teha.

Õpetajate palga krediitide asi.

Et tänava täit toetussummat õpetajate palkadeks ministeeriumist ei saada, on õpetajatel juba 1¼ kuu palk maavalitsustelt saamata. Kuigi korraldus on tehtud lisaeelarvesse nr. 2 õpetajate palgalisa toetussummat võtta, lahendaks lisaeelarve küsimuse alles eelarve aasta lõpuks, mispärast otsustatakse kiires korras veel Riigivabanduse poole palvega pöörata, et Haridusministeeriumile võimaldataks veel aegsasti enne jõulu puuduv palga osa maaval. väljamaksta, et õpetajad jõuluks saamata palga osa kätte saaks, mida riigi peaeelarvesse võetud toetussumma võimaldab.

Riigirendirahade vastuvõtmise küsimus vallavalitsuste kaudu.

See küsimus tõsteti ühel Liidu nõukogu koosolekul üles seisukoha võtmiseks, kas ei oleks soovitav seda toimingut vallavalitsuste kätte tahta. Liidu nõukogu jättis küsimuse juhatuse kaaluda. Seda mitmel korral juba kaaludes, leidis juhatus selle kohustuse vallavalitsustele mitte soovitava olema.

Käiku saamata seadus.

Valla nime peale krepoteerimata koolimaade ning majade eest tasumaksmine

mõisnikkudele jäeti Riigikogu poolt E. Maaomav. Liidu ettepanekul ära. Seega on riigil ilma kahjuta võimalik neid kinnisvarasid valdadele, kes neid täie õigusega omaks peavad, valla nimele krepoteerida lasta. Liit esitas ka ammu juba vastava seaduse eelnõu. Seni ei ole see eelnõu Riigikoguni jõudnud, küll on Liidule teatavaks tehtud, et ringkonna valitsejad ikka rendilepinguid valla kinnisvarade peale nõuavad. Seda asjaolu arvesse võttes otsustas Liidu juhatus Põllutöministri poole märgukirjaga pöörata, et täh. seaduse eelnõule kiires korras käik antaks, seniks aga. kui eelnõu saatus selgunud, rendilepingute nõudmine seisma panna.

Liidu nõukogu koosoleku päevakord

seatakse kokku ja koosoleku aeg määratakse ära.

Eesti Nädala

keskkorralduskomisjoni valitakse Liidu esitajaks H. Avikson.

Laste hoolekande päevale

4. dets. valitakse Liidu esitajateks A. Martinson ja H. Avikson.

Õiguste adliste kursuste aruanne kinnitakse.

Liidu 1928 a. tegevuskava ja eelarve

seatakse kokku Liidu nõukogule esitamiseks.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõukogu koosolek

peetakse ära teisipäeval, 20. dets., algusega kell 11 hom. 1927. a. Tallinnas Harju Maavalitsuse saalis järgmise päevakorra järele.

1. Avamine ja koosoleku juhatuse valimine.
2. Omavalitsuste asjaajamise lihtsustamise ettepanekud.
3. Sundusliku tulevastu kinnituse seaduse eelnõu, ref. vann. adv. J. Jans.
4. Liidu 1928. a. tegevuse kava ja eelarve.
5. Kongressi aja kindlaks määramine.
6. Liidu juhatuse täiendamine.
7. Koosolekuni päevakorda tõusvad küsimused.

E. Maaomaval. Liidu 1928 a. tegevuskava ja eelarve.

Liidu nõukogule esitatav tegevuskava näeb uue alana ette maaomavalitsuste instrueerimise eriasjatundja kaudu.

Ei saa öelda, et igas omavalitsuses kõik korras on. On küsimusi, millest kohapealne tegelane üle ei saa, on juhtumisi, kus midagi käest sassi on läinud, ja oma teadmised ei suuda asja korda seada. Ülemuselt kardetakse nõu küsida. Eeldatakse, et nõuküsimiseks põhjustandvat seisukorda võetakse arvesse revideerimistel. Nõuandjal ei peaks järelvalve asutustega suhteid olema. Nõuandja ainult nõuandjana saaks omavalitsused oma enda nõuandja näol, kus juures nõutarvitajad peaks nõuandja sõidukulud tasuma. Kui korda läheb sissetulekuid nõuandja palgaks saada, tuleks see 1928 a. ametisse panna.

Kursuste hulk 1928 a. jääks vähemaks. Käesoleval aastal pidamata jäänud arhiivaaride kursus tuleks ärapidada ja Saaremaa omaval. tegelaste kursuste jaoks on toetusraha eelarves. Ajakiri „Maaomavalitsus“ ilmuks endises korras. Kirjastusena on ettenähtud sundnormide kogu lõpule viimine ja maaomavalitsuste ajaloo I osa väljaandmine. Valla raamatute uued vor-

mid tulevad aasta algul juba ära trükkida ja väljaanda. Omaval. II kongressi kokkukutsumine on samuti Liidu 1928 a. ülesannete hulgas.

Eelarve seati 2.290.000 m. peale kokku. Liikmemaks selle juures jääks maavalitsustele endiseks, vallad liikmeks ilma liikmemaksuta.

Õigusteadliste kursuste aruanne.

2.—18. novembrini Tartus ärapeetud omavalitsustegelaste kursustest võttis osa 62 kuulajat, neist maavalitsuse liikmeid 1, maaval. ametnikke 1, vallasekretäre 47, alevisekretäre 2, vallasekr. abilisi 8, riigiametnikke 1, eraisikuid 2. Maade järele oli kuulajaid: Harjumaalt 3, Järvamaalt 3, Läänemaalt —, Petserimaalt 1, Pärnumaalt 4, Saaremaalt 1, Tartumaaalt 23, Valgamaalt 3, Viljandimaalt 7, Virumaalt 9 ja Võrumaalt 8.

Kursuste kulud olid 76.177.50, tulusid 65.400. — Liidu kanda jäi kulusid seega 10.777.50.

Välismaade omavalitsused.

Soome maaomavalitsuste päevast.

Eelmises numbris antud lubadust täites toome Soome maaomavalitsuste päevast teateid.

Kui tähtsaks seda koosolekut Soomes üldiselt peeti, näitab muuseas see, et isegi Soome rahvaesitus-kogu (eduskunta) seks puhuks oma koosolekud katkestas, niiviisi enda liikmete le mahti andis osa võtta, mida ka paljud tegid. Oma avamiskõnes rõhutas eduskunna esimees K. Kallio muuseas Maaomavalitsuste Liidu rohketele edu ja kosumisele viimase kolme aasta jooksul; tema suure liikmetepere endavaheline läbikäimine ja vastastikkune mõjuavaldus on mõndapidi laienenud ja süvenenud. Enda mitmekülgse muu tegevuse kõrval on korraldanud Liit ka kogukondlisi päevi, kust osavõtjaid on olnud hästi üle tuhande, ja kogukondlisi kursusi, mida peeti maa erisosades ja kus oli viimasel tegevusjärgul ligi kolmsada õpilast. Samuti on töötanud kogukondade (valdade *) tuluks enda jõudu mõõda mitmesugused Liidu ärilised ettevõtted. Nõnda on Liit toonud valdadele mitmepidist niihästi otsekohest kui kaudset

tulu ja tema olemise tungiv tarvidus on nüüd küll kõigile kahtlemata selge.

Kümme aastat on sest saadik mööda, kui meie iseseisvuse saamise koidikul muude uuendustega ühes maksma pandi ka kogukondliste omavalitsuste alal üldine ja ühesugune hääleõigus. Seda aega võime pidada laiendatud kogukondlise talituse katseajaks; ta kestvus on kahtlemata ette-tulnud mõnesuguseid kahetsetavaid eksitusi, vahest ka võõriti tegevust, kuid sarnaseid nähtusi on olnud ka ennegi. Erapooletult ja õiglaselt asju arvestades võib aga öelda, et viimased aastad ka meie kogukondlises tegevusalal on üldiselt tõstnud ühistunnet ja paremat arusaamist rahva erikihtide vahel ning kasvatanud hulga uusi kogukondlisi tegelasi, kellel silmaring on laienenud ühisvastutuse nõuete täitmiseks. Iseseisvuse loomistöö on pärinud nii kogukondadelt kui üksikinimestelt paljugi ohvreid. Meie oleme neid aga kandnud rõõmuga, silmaspidades tulevate põlvete paremat elu ja olu lootes, et nendest ohvritest tõuseb tulu meie järeltulijatele, nõnda et nad paremates oludes, kui see meil võimalik on olnud, võivad jätkata enda eelkäijate tööd, kindlas usalduses meie rahva kaunima tuleviku peale.

*) Soome maakogukond (kunta) on küll maaalaliselt palju suurem kui meie vald; lüheduse pärast tarvitame siin aga üldiselt valla nimetust.

Esimeseks nõupidamise asjaks koosolekul võeti

O m a v a l i t s u s t e m e t s a d e k o r r a l d u s , n e n d e n õ u t a m i n e j a h o i d m i n e .

Selle küsimuse kohta pidas algatava ja põhjendava kõne Soome põllutöominister Pekkala. Tähenas eriti selle peale, et valdade majanduses on nende omanduseks olevatel metsadel õige suur tähtsus, mida äratundes paljud vallad on hooliga hakanud neid omale nõutama. Viimase kahekümne aasta jooksul on valdade maaomandus kasvanud 4—5 kordseks endisest, mis on seda tähelepanevam, et nad selleks riigilt mingit abi pole saanud. Kuid ikkagi on paljud vallad veel koguni ilma oma maata ja paljudel teistel on seda nõnda vähe, et nendel metsakasvatusest kõnelda ei saa. Ainult vähestel valdadel on selle võrra metsa, et maksab ettevõtta korralist metsamajandust. Sellepärast on vaja asuda agarale tegevusele valdade metsamajanduse kasvatamiseks ja tõstmiseks, millest tuleks tulu kõigepealt valla enda huvidele, kuid ka üldiselt kogu rahvamajandusele. Selleks tuleks nõutada toetust ka riigivõimult, mis võiks sündida kahel teel: Seaduseandliselt ja rahalise abiga. Samuti tarviline ja tähtis, kui valdadele metsa nõutamine, on ka metsade valitsuse ja nende korrashoidmise ajakohasele järjele tõstmise. Vallametsade valitsemine tuleks anda eriliselt selleks seatud komitee kätte, mis peaks olema igas vallas.

Läbirääkimiste järele võttis koosolek vastu alustaja esitatud järgnevad ettepanekud:

1. Vallametsade nõutamise edendamiseks asutagu tegevusele seadusemääruste valmistamiseks, millega vallad saaks endale metsamüümise juures ostu-eesõiguse ning et ostmiseks riigilt antaks pikaajalisi ja odavprotsendilisi laenusid.

2) Et igasse valda seataks eriline, tarviliste volitustega varustatud ja asjatundjatest isikutest koosnev nõukogu (lautakunta) metsamaade eest hoolitsema.

3. Et vallametsade ajakohasel moel valitsemiseks ja hoidmiseks palgataks sellekohaselt õppinud metsatöö juhataja; kui see ühel vallal üksi raske on, siis ühiselt mitme jaoks kokku.

4. Kus seda teha mõnel põhjusel võimalik ei ole, asutatagu asja eest hoolitsemiseks metsahoiu-ühisus, valla osavõtmisel.

5. Vallametsade paremaks kasutamiseks tuleb valmistada ja kubermanguvalitsuses kinnitada sihikindel metsamajanduskava.

6. Vallametsade ligem valitsemine ja hoidmine tuleb usaldada valitavale vallametsade nõukogule.

Järgnev esiletulev küsimus oli

K o g u k o n d l i s t e t i i s i k u s h a i g e t e r a v i t s u s p a i k a d e a s u t a m i n e , mille kohta pidas põhjendava algatuskõne doktor Savonen. Oma seletuse võttis kõneleja kokku järgnevatiks ettepanekuteks, mida koosolek ühemeelselt vastu võttis:

1. Omavalitsuste päev peab kõige paremaks abinõuks tiisikusehaiguse tõrjumiseks uute ajanõuetekohaste ravitsuspaikade asutamist, mis oleks suuremate ringkondade jaoks korraldatud; selleks ettevõtteks tuleks valdadel ühte liituda.

2. Valdade osavõtmist võib korraldada ka nõnda, et kus on olemas kohalik tiisikuse vastu võitlev ja majandusliselt tugev ühing, see võtab ravitsuskoha pidamise enda kätte, kuna vallad aga seda ettevõtet rahaliselt toetavad, ühingu osalistena olles.

3. Omavalitsuste päev arvab, et tuleks seadusliselt määrata need alused, mille järele riik annaks abi tiisikusehaigete ravitsuskohtade asutamiseks ja nende ülevalpidamiseks.

Järgnev küsimus oli laiaulatuslisem kõigist muudest. See tekitas siis ka rohkeid vaieldusi ja tõi isegi tuntavaid mõtete lahku minekuid. Asja harutamine jäi esimesel päeval pooleli ning saadi lahendada alles järgneval päeval, ja ka siis ainult hääle enamuse najal, kuna osa koosolijaist jäid teisele seisukohale.

Asi puutus

M a a o m a v a l i t s u s t e l a e n u o l u d e k o r r a l d a m i s e s s e , n i m e l t m a a o m a v a l . o m a p a n g a a s u t a m i s e s s e ,

Algatava kõne küsimuse kohta pidas Liidu valitsuse poolt magister Toiviainen, esitades selle elulise tähtsa küsimuse kohta põhjaliku ülevaate. Sellest selgus esiteks, et Soome valdasi koormavad suured laenud. Läänud aasta lõpuks olid need 326.282.000 S. marka. Laenud on jõudsalt kasvanud. 1924. a. olid nad ümarikult 160 milj. S. m. Kolme aastaga on nad kahekordseks tõusnud. Laenude tõus on suurel määral tingitud seadustega peale pandud uutest kohustest. Kindlasti on uute kohuste tagajärjel uusi laene tehtud 120 milj. S. marka, seda summat võida isegi

200 milj. peale arvata. Laenudest on läinud:	
Vaeste eest hoolekande peale 23,1 milj. m.	
Elektrijaamade	52,4 " "
Kinnisvarade omandam.	54,6 " "
Jooksvate kulude	63,6 " "
Koolide	97,5 " "
Tervishoiu	5 " "
Muudeks tarveteks	30 " "

Viimane summa leidis referendi poolt erilist tähtsust, sest muude otstarbete all fiskeeruvad teadmata otstarbed. Just see, et ligi 10%, laenudest teadmata kulu-

deks läheb, nõuab laenu tegemiseks teatud kontrolli. Asutavad maaomaval. erapanga, siis on Liidu kaudu laenu tegemise kontroll olemas ja teadmata miks tehtud laenud kaovad. Senini on laenu saanud eraisikutelt 26,9 milj. riigilt 58,5 milj., laenuhoiu ühisustelt 79,3 milj., erapankadelt 8,3 milj., peale selle kindlustusseltsidest, hüpoteek pankadelt jne. Oblikatsiooni laenudel ei olla suurt edu. Oma panga põhimõtete kohta toodi üksikasjaline kava.

Järgneb.

TARTU

KOGUTEOS

ilmus müügile.

Tartu linna väljaanne. Tartu linna uurimise toimkonna korraldatud ja toimetatud. Kaust 27×18 sm. Sisaldab 728+XII lhk. eestikeelset osa. 78 lhk. prantsuskeelset resümee ja plaanide, kaartide ning tabelite erivihu; koosneb 3-st eri raamatust.

■■■■■■■■ SISU: ■■■■■■■■

Ajaloolises osas käsitavad O. Freumuth, dots. P. Treiberg ja mag. H. Kruus Tartu ajalugu orduajast kõige uuema ajani.

Geograafilises osas kirjeldab cand. A. Mieler Tartu aseme geomorfoloogiat ja mag. Edg. Kant linna kui ümbrust ja organismi.

Üldosas esinevad autoritena A. Tooms, ins. H. Seydenbach, M. Maddison, A. Mägi, prof. M. Kurtsinski, ins. J.

Podsolov, A. Tammann, Dr. med. P. Pödder, Dr. med. Madison, prof. A. Rammul, prof. P. Pöld, mag. F. Leinbock j.t. ja kes annavad ülevaate linna rahvastikust, ehitus-ajandusest, õiguslikust seisukorrast, omavalitsuse organisatsioonist, linna ettevõtetest, rahandusest, tööstus-kaubanduslikust tegevusest, pangasjandusest, tervishoiu oludest, koolitervishoiust, korterioludest, haridusoludest, teaduslastest asutustest jne.

Koguteose eriosade kohta kirjutatakse:

Dots. H. SEPP „Postim.“ Nr. 313 s. a.: „Tartu ajalooline ülevaade koguteoses on teostatud hästi ja kavakindlalt. — See ülevaade on iga haritule eestlasele vajalik.“

Prof. J. G. GRANÖ geograafilise osa (Edg. Kanti töö) kohta: „See töö on täieline ja põhjalik geograafiline monograafia, mitmes koguni eeskujulik uurimus. . . Säherduse saavutuse üle võib Eesti noor geograafia põhjusega uhke olla.“

A. J. (ürgenstein) „Postim.“ Nr. 307 s. a.: „See kolmas, üldosa, on just tähtis linna praeguse käekäigu korraldamise ja tuleviku kavatsuste suhtes ja omandab sellelääbi kõige suurema tegeliku tähtsuse.“

Pealadu: Tartu linna statistika büroo juures Tartus, Gildi tän. 8.

Koguteos on müügil kõigis kodumaa suuremais raamatukaupluses ja kirjandusladudes.

Hind: Nahk — kalingurkõites — 1.650 mk., kalingurkõites — 1.600 mk., broschüritult — 1.400 mk. Hind on arvatud koguteose, resümee ja plaanidevihu eest kokku.

Maaraamatukogudele ja õpetajatele pealaost tellides 10 %-line hinnaalandus.